

4 pav. Lapų „nudeginimo“ požymiai ant vyšnios.

KENKĖJO KONTROLĖ

Vienintelis būdas išvengti *Xylella fastidiosa* užkrato ir jos plitimo Lietuvoje bei Europos Sąjungoje – tikrinti bakterijai jautrius importuojamus augalus šeimininkus bei griežtai laikytis nustatytų fitosanitarinių reikalavimų. Svarbiausia prevencinė priemonė – importo kontrolė. Europos Komisija, suprasdama minėtų bakterijų sukeltos ligos pavojingumą, finansuoja stebėseną augalų šeimininkų miškuose, medelynuose, parkuose, soduose, siekiant kuo anksčiau pastebėti galimą augalų užsikrėtimą bakterija, jog laiku būtų pasitelkiamos fitosanitarinės priemonės ir tokiu būdu sumažinama žala aplinkai ir žemės ūkiui.

Jei pastebėjote neįprastų bei nepažįstamų kenkėjų ar ligų požymius, nedelsdami informuokite artimiausią Tarnybos regioninį skyrių.

Tarnybos regioniniai skyriai:

Alytaus – Vilniaus g. 21, Alytus.

Tel.(8~315) 561 12;

Kauno – Donelaičio g. 33 504 kab., Kaunas.

Tel. (8~37) 32 06 32;

Klaipėdos – Sankryžos g. 7, Klaipėda.

Tel. (8~46) 36 54 53;

Marijampolės – Kauno g. 142, Marijampolė. Tel.

(8~343) 974 50, 970 94);

Panevėžio – Anykščių g. 4, Panevėžys.

Tel. (8~45) 46 23 75;

Šiaulių – A. Mickevičiaus g. 34, Šiauliai.

Tel. (8~41) 430 743;

Tauragės – Bažnyčių g. 14, Tauragė.

Tel. (8~446) 612 20);

Telšių – Žalioji g. 10, Telšiai.

Tel. (8~444) 31 082, 31 084);

Utenos – Maironio g. 1, Utena.

Tel. (8~389)614 65, 522 33);

Vilniaus – Ozo g. 4A, Vilnius.

Tel. (8~5) 238 39 70).

VALSTYBINĖS AUGALININKYSTĖS TARNYBOS PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

Fitosanitarijos skyrius

Ozo g.4A , 08200 Vilnius

Tel.: (8~5) 273 1311, Faks: (8~5) 273 44 11.

El. paštas: info@vatzum.lt

Interneto svetainė: www.vatzum.lt

VALSTYBINĖ AUGALININKYSTĖS TARNYBA PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

XYLELLA FASTIDIOSA (Wells et al.)

Vilnius

KAS YRA XYLELLA FASTIDIOSA?

Xylella fastidiosa (Wells et al.) (toliau – *Xylella*) – tai mikroskopinės, augalo ksilemoje (augalų apytakinis audinys, kuriuo vanduo ir jame ištirpusios maisto medžiagos iš šaknų patenka į kitus organus) esančius audinius blokuojančios patogeninės bakterijos. Bakterija patekusi į augalo ksilemoje esančius apytakinius audinius gali judėti stiebu žemyn ir aukštyn. Tokiu būdu bakterijomis užkrečiamas visas augalas ir sutrikdomas vandens bei jame ištirpusių medžiagų judėjimas. Sutrikus vandens ir maisto medžiagų apytakai, pasireiškia pirmieji ligos simptomai.

Natūraliai gamtoje *Xylella* platina siurbiantieji vabzdžiai, besimaitinantys augalo ksilemos sultimis. Siurbiantieji vabzdžiai dėl didelės rūšinės įvairovės ir didelio judrumo yra pagrindiniai *Xylella* paplitimo kaltininkai. Potencialiai bakterijos pernešėjais gali būti visi ksilemos sultimis mintantys siurbiantieji vabzdžiai. Europoje užkrėstose vietovėse dažniausiai identifikuojamas bakterijos pernešėjas yra paprastoji seiliūgė (1 pav.)

1 pav. Pagrindinis *Xylella* pernešėjas Europoje – paprastoji seiliūgė (*Philaenus spumarius*).

Bakterija plinta ir kartu su užkrėsta augalų sodinamąja medžiaga bei užkrėstų augalų dalimis (šaknimis, stiebais ir lapais, išskyrus sėklas), kurių judėjimą sąlygoja žmogus.

AUGALAI ŠEIMININKAI

Xylella yra daugiau nei 300 žolinių ir sumedėjusių augalų rūšių ligų sukėlėja. Lietuvoje į šį sąrašą patenka šie pagrindiniai ekonominiai ir kultūriniai atžvilgiu augalai: ąžuolai (*Quercus* spp.), klevai (*Acer* spp.), gluosniai (*Salix* spp.), trešnės (*Prunus avium*), kaukazinės slyvos (*Prunus cerasifera*), azijinės kriaušės (*Pyrus pyrifolia*), paprastieji persikai (*Prunus persica*), naminės slyvos (*Prunus domestica*), paprastosios vinkšnos (*Ulmus laevis*), kalninės guobos (*Ulmus glabra*) ir kt.

PLITIMAS

Manoma, jog bakterija yra kilusi iš Šiaurės ir Pietų Amerikos, kur šiuo metu yra labai paplitusi.

Pirmieji bakterijos protrūkiai Europoje buvo užfiksuoti 2013 m. Pietų Italijoje, Puglia regione alyvmedžiuose (*Olea europea*). Vėliau bakterija aptikta Prancūzijoje, Vokietijoje, Ispanijoje. 2017 m. bakterija pirmą kartą identifikuota Čekijoje.

KENKĖJO POŽYMIAI

Pirmieji *Xylella* sukeltos ligos požymiai gali būti lengvai sumaišomi su streso sukeltomis simptomais, kurie labai panašūs į vandens ir maisto medžiagų

trūkumą, patirtą stresą dėl pasikeitusios aplinkos ir kt. Pagrindiniai išskiriami požymiai, rodantys, kad augalas gali būti užsikrėtęs bakterija yra šakų, lapų ir ūglių „nudeginimas“, lapų ir jų pakraščių rudavimas lajose ar viršūnėje, tarp gyslų matomi chlorozės požymiai, lapijos ir ūglių vytimas, pirmalaikis lapų nukritimas. Jaunos šakelės nustoja augti, susiformavę vaisiai būna mažesni nei įprasta ir subręsta anksčiau, jiems būdinga netipiška forma (2–4 pav.)

2 pav. Pažeisti guobų lapai.

3 pav. ąžuolo džiūstantys lapai.